

הקו והמעגל

אייל פרי

עבודת הווידאו של שרון ליפשיץ היא מסעה של היוצרת אל ילדותה דרך עיני אמה הצלמת. שתי הנשים מתכנסות בתוך חדר החושך, ומתוך החושך והשקט נפרס עולמה של אמה: קיבוצניקית צעירה, חלוצה וצלמת.

חדר החושך הופך לתא וידוי, ווידויים הרדיים נאמרים בלחש מעל דפי צילום לבנים ההופכים אט אט לתמונות של עולם הולך ונעלם. בעבור האם, חדר החושך היה המפלט מהמולת הקומונה הקיבוצית שאליו היא הלכה כדי להיות לבד. הבת זוכרת את רגעיה עם אימא בחדר חושך כזמן היחיד שבו היה לה את אמה לעצמה בלבד. זהו הדהוד של זיכרון מציק על ילדות קיבוצית - המולת החברה מחד גיסא ולילות רחוקים מאימא מאידך גיסא.

מסען של שרון ליפשיץ ואמה מפלח שלושה מעגלים. המעגל הראשון הקרוב הוא של אלבום המשפחה הפרטי; המעגל השני והרחב יותר הוא הארכיון הקיבוצי, המשמר בתמונות את מרקם חי הקהילה הקיבוצית, רגע לפני שקרס מול נחשולי הקפיטליזם ומשקלה המכריע של חברת השפע;

והמעגל השלישי, הרחב ביותר, הוא של הזיכרון הקולקטיבי של הצופים, שנוצר בעולם המצולם של אמצע המאה ה-20 וזיכרונותיו עוצבו באמצעות תמונות.

תמונה ראשונה מופיעה בשנת 1959, שנתיים אחרי העלייה לקרקע: "מה חשבת?... חלוצה... חונכנו לבנות את המדינה"... . ההסבר לתמונה הוא ברוח התעמולה הסוציאליסטית, שהצילום היה לה כלי ביטוי מרכזי. בין שני זוגות יריים של היוצרת ואמה המחוללות מעל אמבטיית הכימיקלים מופיעה תמונה שנייה: "נעמי תולה כביסה". האם מדברת על מי שהייתה חברתה ואומרת: "המרחק יוצר ריחוק". אמירה זאת יכולה גם לבטא את אחת השאלות המרתקות ביחס למדיום הצילומי. התצלום המתווך בין החוויה המקורית לבין המתבונן מגשר בין זמן ההווה לרגע המצולם בעבר, ובתוך כך מעצב את הזיכרון. כך הוא 'מרחיק' אותנו מהחוויה הבלתי אמצעית אל חוויה מתווכת, תמונתית.

בתמונה שלישית נוצר סדק בנוסטלגיה, וידוי ראשון על אפליה בקיבוץ, על דחייה. השיח הצילומי

מתרחב אל מעבר לשרה העוברתי המתואר בתמונה. זהו רגע שבו היעדר יכולתו של התצלום לאחוז במורכבות הזיכרון הרגשי מקבלת את ביטוייה. התמונה אינה מספרת את כל הסיפור, 'כל הסיפור' לעולם אינו יכול להיות מצומצם לקונקרטיות הצילומית.

מטאפורה לדיכטומיה בין הקונקרטי לחמקמק, הנמצאת באובייקט הצילומי, מקבלת את ביטוייה בקו ובמעגל המשתקפים באמבטיית המפתח. הקו והמעגל הם השתקפות נורת הביטחון ואור הניאון המרצדים, מתפרקים ומתגבשים בתנועה אינסופית - בין צורה מגובשת לאמורפית ומופשטת. ערבול המים המזרז את הופעת הדימוי מתוך נייר הצילום מתעתע. לרגע הקו והמעגל מופיעים ככתם מוצק, כצורה מוגדרת, אז, כמו להבות של אש מגיעה מערבולת ההתפרקות וחוזר חלילה, בדומה לאותן תובנות המציפות את שרון ואמה ומסרבות להצטמצם למארג התמונתית.

תמונת ילדים והורים על הרשא. הבת שואלת "ממתי זה?" הצלמת מעלה השערות: אולי אחרי

המלחמה, אולי חוגגים את שיבת הבנים... התמונה לא מייצגת רגע מוחלט, קפוא בזמן ובחלל של זיכרון מוסכם, אלא רגע אפשרי אחד מתוך כמה על רצף הזמן והחלל. ההגמוניה של הצילום כמתעד הגדול של התרבות האנושית נסוגה בפני אי וודאות מה התצלום מייצג.

שפת הוידאו היא ליניארית. התמונות המופיעות מתוך הרף הלבן הן הבלחות בלבד של רגעים מצולמים נבחרים. סדר הופעתן אל תוך השיח הנשי אינו מתיימר להיות כרונולוגי, אך הוא מוסדר על פי ההיגיון של ציר זמן הצפייה. כך מעורער כוחו המרווח של הצילום התייעודי לטובת כניסה אל המבוכ הרגשי העוטף את השיחה. דוגמא לכך הוא רצף תמונות המתחיל במכסחת רשא מובילה לטיול חברי קיבוץ הנהנים כילדים, ("האנשים היו מאושרים" אומרת האם) וממשיך לערימת תמונות של ראשי ילדים צפה באמבטיה... הדיבור על הגנת מוביל לבקשת הצלמת (האם) לכבות את המצלמה. עכשיו הצופה מובל אל הנקודה העיוורת של הארכיון, אל המגירה הסגורה, שתיקת הנשים ודברים שנאמרו למצלמה הכבויה. הסוד נרמז בתצלום, אך סיפורו המופרך נוצר ברמיזנו של הצופה עבודת הוידאו נרמזות כמה שאלות מהותיות

למחשבה הצילומית: האמירה של שרון ליפשיץ "אני לא מאמינה שיכולתם להאמין שזה יעבוד..." משקפת את התהליך שהקיבוץ עבר, אך גם מקפלת בתוכה שאלה לגבי מדיום הצילום. הרעיון הקיבוצי עבר. הוודאות קיימת מתוך התמונה המייצגת את זה, משקפת ונוכחת. זאת גם המופרכות של התצלום - המציאות השתנתה, זרמה הלאה, ההשתנות היא הכרחית, היא חלק מחוק קוסמי, כל דבר חי נמצא בשינוי מתמיד, ואילו הדימוי הצילומי אינו משתנה, מנוכר לתמורות הזמן. באופן זה התצלום מתנתק מערך האמת שבו ברגע היווצרותו - הוא משולל יכולת לתמורה ושינוי שקיימת ומתממשת בכל סיטואציה ורגע מצולם.

השאלה "מה היה קורה אם היית עוזבת?" מרחפת בחושך הסמיך ונודדת אל העתיד... השיח נפרד מהצילום ברגע שעיסוקו בעתיד וכספקולציות. המדיום הצילומי נותר מבויש מעט נוכח מגבלותיו. פעולת הצילום תמיד מתרחשת בהווה. הדימוי תמיד מחזיק בעבר. חווית הצפייה שוב מחזירה אותנו אל ההווה. העתיד הוא לא לנו הצלמים, עבורו יש לנו עוד סרט צילום אחד, לא חשוף, ממתין במגירה לעוד רגע הווה אחד.

האמנית מעירה על עצמה שלא צילמה אפילו תצלום אחד עבור העבודה, אך עבודת הוידאו מעוררת את הארכיון מתרדמתו ובאופן מסוים מולידה את התצלומים מחדש, תוך כרי השיח בין שתי הנשים. 40 שנים של 'הריון צילומי' מפרידים בין רגעי הצילום לזמן הוידאו בו מתרחשת הרפסת התמונות על ידי שתי הנשים המערבלות את הקו והמעגל באמבט המפתח. התהליך הצילומי מורכב משלבים רבים עד למימושו הסופי וברובד נוסף עבודת הוידאו בוחנת את השאלה מתי בעצם נוצר הצילום? ברגע ה'קליק'? או אולי רגע זה הוא רק יצירת הפוטנציאל התמונתי, והצילום נוצר רק לאחר שהשתמר בפיתוח וקייבוע הנגטיב? אולי רגע לידתו של הצילום הוא רק בשלב הפיכתו מנגטיב לתמונה? עבודת הוידאו מעלה אפשרות נוספת והיא שרק גאולת האובייקט ממחשכי המגירות הנעולות והבאתו אל הצופה, נופחת בו חיים וממשות.

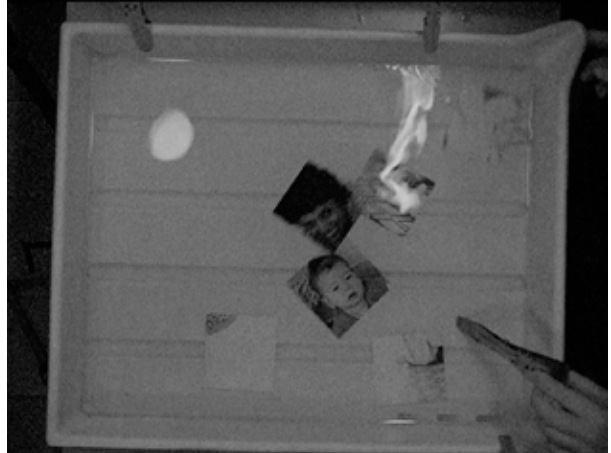
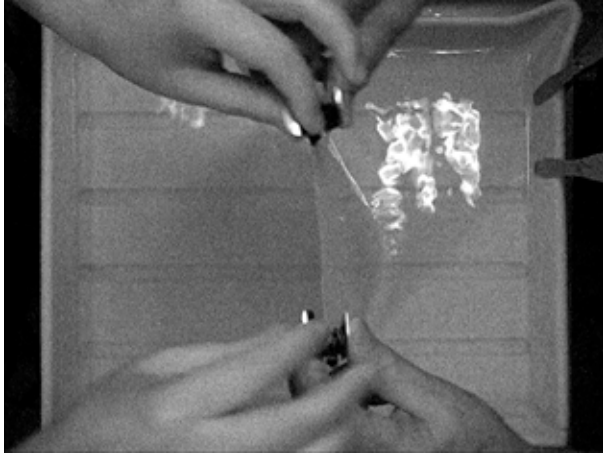
Sharone Lifschitz, Kibbutz: Archive No 06, 2009, B&W print on Ilford paper, 50x40cm (image Yoram YOLOVITCH)

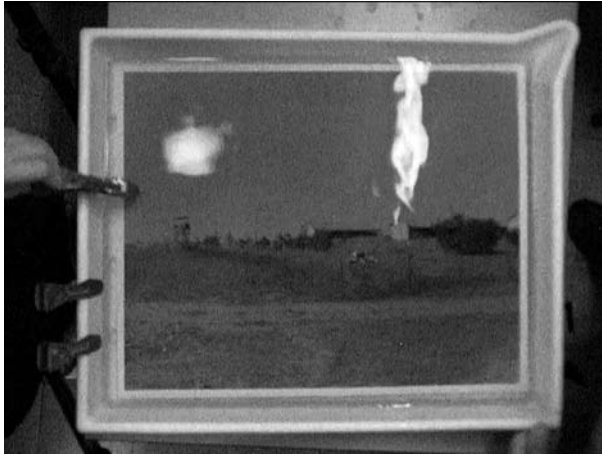
Sharone Lifschitz, Kibbutz:Archive No 02, 2009, B&W print on Ilford paper, 50x40cm, (Image Yoram YOLOVITCH)

Sharone Lifshitz, Kibbutz:Archive No. 16, 2009, B&W print on Ilford paper, 50x40cm, (image Yochke Lifshitz)

Sharone Lifschitz, stills from video, *The Line And The Circle*, 2009, 19:26, 4:3 Single Screen SD Projection

Sharone Lifschitz, stills from video, The Line And The Circle, 2009, 19:26, 4:3 Single Screen SD Projection

